

CZABAN (10) *sb m*

czaban (6), **czuban** (4); czaban *BielSpr, KochFr, WerGość, PudłFr, KochProp*; czuban *RejZwierz* (2), *RejZwierc*; czaban : czuban *LibLeg* (1 : 1).

cza- (4) *BielSpr, KochFr, WerGość, PudłFr*, *czã-* (1) *KochProp*; *-ãn* (1); *-an-* (5) *BielSpr, KochFr, WerGość, PudłFr, KochProp*, *-ãn-* (2) *RejZwierz, RejZwierc*.

sg N czubãn (1). *pl N* czubãni (1). *G* czaban(o)w (2). *A* czabany (5). *N a. I* czabany (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

Wyraz pochodzący z tureckiego *czoban* ‘pasterz’:

1. *Pasterz* (7) :

a. *Turecki* (2) :

Wyrażenie: »czaban turecki« (2): a kylkonałczye mył koroni polłzkyey kv włołczy Barłzkyey chodza bradzi dobithky do Walach y do Włołzow abo czabanow Tvreczkich. *LibLeg* 11/134; áli pochwili nie máiąc gdzie iuż wźiąć/ á niehcąc z głodu zdechnąć/ vłlyłzylł o nim/ áli on iuż ná Niżie czábány Tureckie łupi/ álbo ná Slezyńłkim boru pułkołzki wytrząłza. *WerGość* 222.

b. *Wołoski* (5) : *LibLeg* 9/53; Bo więc ták połpolicie/ o nich [*Kozakach*] powiedáią/ Iz iedno fie ták włoczác/ Czubany drapáią. Ale iedno doiedz ták/ miły chłopye głupi/ Vźrzyłł ieflić ten Czuban/ grzbyetá nie oblupi. *RejZwierz* 110v; Bárzo fie ták Czubani iákoś ofadzáią/ Acz tu náłzy łtrożowie tego zá nie máią. *RejZwierc* 247v; *BielSpr* 54.

2. *Zwierzę domowe* (zwłascza *wypasane przez czabanow tureckich lub wołoskich*) (3) :

a. *Duży wół; bos grandis Podoliensis Cn* (3) : To tym (pátrzcie profłoty) natłúłłzézé czábány/ To drugim zásię tákże nie chudé bárány Rzezano *PudłFr* 48; Albo łásiádá budzą/ iefli gdzie ołpány Kołmáté capy páłie/ y wielkie czábány. *KochProp* 12.

Wyrażenie: *peryfr.* »czabany słoneczne« = *woły należące do Apollina* (1): Przy tobie ia/ cnotliwy łtárołłto/ mogé Włzytké Lártiádego obiechác drogę. [...] Piekłó/ Syrény/ Scyllę/ Chárybdę łroga/ Y Czábány Słoneczné/ potráwę drogą. *KochFr* 129.

b. [*Baran*: Sigmunt Smolenłk/ Połock wźiął/ y Kijow tą łpráwą/ Swidrigieł do Wołoch zbiegł máiąc nań mył krwáwą/ Tákże wełnonołzne páłł kilka łat Czábány (*marg*) Miechouius píłze/ iz łiedm łat páłł Owce w Wołołzech. (–) *StryjKron* 584 (*Linde*).]

Zza